

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Misija na Kosovu

“PROCENA POVERENJA”

**PERCEPCIJA SIGURNOSTI I JAVNE
BEZBEDNOSTI NA KOSOVU**

10. jun 2008.

IZVRŠNI PREGLED

Ovaj izveštaj, "Procena poverenja", zasniva se na percepciji rada lokalnih institucija za javnu bezbednost i sigurnost na Kosovu. Nalazi se zasnivaju na istraživanju koje je sprovedeno širom Kosova¹ u periodu od novembra do decembra 2007. tokom pregovora o statusa Kosova koji su tada bili u toku.

Glavni nalaz istraživanja je da je celokupna percepcija javnosti prema radu pružaoca sigurnosti i javne bezbednosti na Kosovu dobra. Ispitanici su istakli da veruju KFOR-u, Kosovskom zaštitnom korpusu, Kosovskoj policijskoj službi, Jedinicama za spremnost u vanrednim situacijama, ali da manje poverenja imaju u neke druge institucije uglavnom zbog nedostatka informacija o njihovom postojanju. Iako je istraživanje koje je rezultiralo pripremom ovog izveštaja pokazalo da postoji razumno dobar nivo javnog poverenja prema Kosovskoj policijskoj službi kao instituciji, trebalo bi napomenuti da navodi optužbe u određenim slučajevima nedoličnog ponašanja pojedinih policijskih službenika imaju neposredan uticaj na celokupno javno mišljenje o Kosovskoj policijskoj službi.

Ovaj izveštaj ističe niz problema koji su zasnovani na rezultatima obavljenih razgovora koji su zatim raščlanjeni na različite zajednice na Kosovu. Mnogi pripadnici srpske zajednice (na jugu) i albanske zajednice (na severu) istakli su da se ne osećaju bezbednim i da ne veruju pružaocima bezbednosti i sigurnosti u njihovom okruženju.

Generalno, pojedinci koji su ispitani su zabrinuti oko kvaliteta rada Kosovske policijske službe oko pitanja kao što su:

- borba protiv razbojništva
- pitanja ilegalnog parkiranja (problem koji je posebno naglašen u Prizrenu).
- potreba da se pojačaju patrole oko školskih objekata kao način da se spreče mogući incidenti u školskim dvorištima.

Ispitanici su izrazili svoje uverenje da se veoma često percepcija o neefikasnosti rada Kosovske policijske službe javlja zbog neprofesionalizma i nepotizma u službi, kao i usled neefikasnosti procedura za obuku i zapošljavanje u Kosovskoj policijskoj službi.

Dalje, ispitanici su tokom obavljenih razgovora u svrhu istraživanja takođe istakli svoju zabrinutost oko rada **pravosudnih institucija**² i efektivnosti **Kazneno-popravne službe**.

Nalazi su takođe otkrili da ispitanici :

- nisu upoznati su potojanjem **Kosovske Agencije protiv korupcije**³, i da nisu upoznati sa njenim ulogama i odgovornostima;
- nisu upoznati sa radom **Policije u zajednici Kosovske policijske službe**.

Ispitanici su istakli da je **Carinska služba** važna, ali da sumnjaju u nepotizam među nekim službenicima u službi i izražavaju nezadovoljstvo sa nekontrolisanim uvozom hrane i lekova čiji je rok trajanja istekao, što smatraju kao ozbiljnu pretnju po sigurnost i bezbednost na Kosovu.

¹Uzorak su činili 1,700 ispitanika i sedam fokus grupa za debatu kojima je prisustvovalo 200 učesnika. Uzorak za pojedine razgovore je sačinjen od tri poduzorka sa 1,360 kosovskih Albanaca i 340 nealbanaca koji su bili iznad 18 godina starosti.

² Pravosudne institucije uključuju sudove, tužilaštvo i ostala relevantna pravosudna tela.

³ Kao odgovor, Misija OEBS-a na Kosovu, Odeljenje za javnu bezbednost je januara 2008. godine organizovalo kampanju informisanja javnosti kako bi promovisao rad Policijskog inspektorata.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	4
2. Glavni pružaoci usluga sigurnosti i javne bezbednosti i njihove odgovornosti	4
3. Percepcija o radu pružaoca usluga sigurnosti i javne bezbednosti	5
4. Opšta percepcija opasnosti na Kosovu.....	7
4.1. Procena rizika širom Kosova i na lokalnom nivou.....	8
4.2. Diskusije fokus grupa – kvalitativna analiza.....	9
4.3. Percepcije iz perspektive etničkih zajednica	11
4.4. Percepcije srpske zajednice.....	11
5. Veze između javnosti i pružaoca usluga bezbednosti	13
6. Zaključci i preporuke	15
7. Dodatak: Korišćena metodologija	17

1. UVOD

Ovaj izveštaj predstavlja nalaze do kojih se došlo tokom vršenja ankete javnog mnjenja koja je imala za cilj da podrži aktivnosti strateškog planiranja Misije OEBS-a na Kosovu u oblasti pitanja javne bezbednosti. Misija želi da prenese nalaze Vladi Kosova i odnosnim lokalnim institucijama za sigurnost i bezbednost.

Ovaj izveštaj je deo sveobuhvatnog nastojanja Misije OEBS-a na Kosovu da dublje sagleda učinak lokalnih institucija za sigurnost i bezbednost koje imaju uticaja na život stanovnika Kosova.

U vreme vršenja ovog istraživanja odigrao se važan politički događaj. Bezbednosne okolnosti i dešavanja na Kosovu su bile napete i veoma složene u vreme trajanja tadašnjih pregovora o statusu Kosova.

Nivo bezbednosti koji su ispitanici istakli je varirao u različitim aspektima. Vrlo često imali su različita mišljenja kada su odgovarali na pitanja koja su se odnosila na percepciju o bezbednosti. Mnogi su osećali određeni nivo opasnosti, koji nisu mogli detaljnije da objasne, ali ispitanici su govorili da se ne osećaju bezbednim. Ispitanici su delili isto mišljenje i o tome da je bezbednosna situacija bila neizvesna sa mogućim posledicama po bezbednost na Kosovu.

Ovaj izveštaj je deo nastojanja Odeljenja da proceni percepciju javnosti u pogledu rada lokalnih institucija za bezbednost i sigurnost na Kosovu. Slična anketa ispitivanja javnog mnjenja se planira u jesen 2008. godine, kako bi se ocenilo da li su se podaci o percepciji javnosti koji su prikupljeni krajem 2007. godine promenili, pre svega usled činjenice da su na neke stavove mogli da utiču događaji iz prve polovine 2008. godine.

2. GLAVNI PRUŽAOCI USLUGA SIGURNOSTI I JAVNE BEZBEDNOSTI I NJIHOVE ODGOVORNOSTI

Kosovsku policijsku službu je ustanovio UNMIK (Privremena administracija misije Ujedinjenih nacija) u skladu sa Rezolucijom Saveta Bezbednosti UN 1244, 10. juna 1999. godine. Trenutno, Kosovska policijska služba broji više od 7,500 policijskih službenika. Ima glavnu odgovornost da održava bezbednost i javni red na Kosovu. Na početku je potpunu odgovornost nad njom imala UNMIK policija. S vremenom je UNMIK policija prenela svoje odgovornosti za sprovođenje zakona, održavanje javnog reda i mira i funkcije rada pogranične policije na Kosovsku policijsku službu. Skoro svi kapaciteti u radu policije su preneti na Kosovsku policijsku službu.

UNMIK Policija koja broji 1,500 policijskih službenika, u koordinaciji sa Kosovskom policijskom službom, pomaže u obezbeđivanju sigurnog i bezbednog okruženja na Kosovu i posebno obezbeđuje privremeno sprovođenje zakona⁴. Njene odgovornosti se smanjuju zbog povećane uloge Kosovske policijske službe.

Policijski inspektorat Kosova je telo Ministarstva unutrašnjih poslova. To je novouspostavljeni mehanizam i njegov glavni zadatak se odnosi na nadgledanje učinka Kosovske policijske službe kao i na osiguravanje njene odgovornosti i transparentnosti. Policijski inspektorat kontroliše rad policijske službe u pogledu efikasnosti menadžmenta,

⁴ Iz teoretske perspektive, Kosovska policijska služba je odgovorna za unutrašnju bezbednost na Kosovu

efektivnosti u povinovanju sa novouspostavljenim pravnim okvirom⁵. Pored toga nadgleda moguće nedolično ponašanje zaposlenih u Kosovskoj policijskoj službi.

Vatrogasno-spasilačka služba ima primarnu odgovornost da radi na suzbijanju požara i prirodnih nepogoda koje se javljaju na Kosovu. Ova služba je deo Odeljenja za upravljanje u vanrednim situacijama u Ministarstvu unutrašnjih poslova, ali radi pod odgovornošću odnosnih opština. Ove službe takođe reaguju i na druge vanredne situacije kao što su zemljotresi, poplave i u ostalim oblastima civilne zaštite.

Carinska služba je rezervisano ovlašćenje Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara i sa Vladom Kosova ima značajnu odgovornost u svom administrativnom i operativnom radu. Glavni prioriteti UNMIK Carine su da: prikupi i zaštiti prihod za Konsolidovani budžet Kosova; olakša legitimnu trgovinu putem ponovnog uspostavljanja suspendovanih carinskih procedura i usvajanja modernih carinskih praksi i tehnika. Dalje, štiti društvo i legitimnu trgovinu gonjenjem i sprečavanjem aktivnosti krijumčarenja i prevara⁶.

Kazeno-popravna služba radi pod odgovornošću Ministarstva pravde. Radi na pitanjima koja se tiču pravosudnog sistema i kazeno-popravne službe, pruža obezbeđenje u zatvorima i zaštitu ličnih podataka koji se odnose na njenu službu.

KFOR predvođen NATO (Kosovska snaga) ima mandat koji se zasniva na Rezoluciji Saveta bezbednosti UN 1244. Zadatak KFOR je da uspostavi i održi bezbedno okruženje na Kosovu⁷. KFOR ima približno 16 000 vojnika na Kosovu i među ostalim dužnostima ima direktnu odgovornost da zaštiti Kosovo od spoljnih pretnji.

Kosovski zaštitni korpus je civilna organizacija za vanredne situacije. Uspostavljen je na privremenim osnovama 20. septembra 1999, u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 1999/8. Njegove odgovornosti čine zadaci kao što su : sposobnost da reaguje tokom nepogoda kako bi se suzbili veliki požari i industrijske nezgode; sprovodi operacije pretraživanja i spašavanja; pruža humanitarnu pomoć, pruža pomoć u deminiranju; daje doprinos u ponovnoj izgradnji infrastrukture i zajednica. Specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN ima nadležnost nad njim u upravnom, finansijskom i administrativnom pogledu.

Kosovska agencija protiv korupcije je novouspostavljeno nezavisno telo koje je uspostavljeno Zakonom protiv korupcije 2004/34, a koji je proglašen Uredbom UNMIK-a br 2005/26, 12. maja 2005. Nadgleda lokalne institucije i istražuje moguće koruptivne aktivnosti. Kosovska agencija protiv korupcije počela je sa svojim radom na Kosovu 17. jula 2006. sa naimenovanjem direktora ,a operativna je od februara 2007. godine.

3. PERCEPCIJA O RADU PRUŽAOCA USLUGA SIGURNOSTI I JAVNE BEZBEDNOSTI

Generalno, ispitanici su istakli da veruju glavnim pružaocima bezbednosti na Kosovu. Malo manje su verovali drugim institucijama, ali se ovo nije odnosilo na kvalitet rada nego uglavnom na to da oni nisu bili upoznati o njihovom postojanju.

⁵ Uredba UNMIK-a br. 2005/54 i Administrativna naredba br. 2006/9.

⁶ http://www.euinkosovo.org/uk/about/about_pillarcomp.php

⁷ <http://www.nato.int/kfor/docu/about/objectives.html>

Grafikon 1: *Kojoj instituciji najviše verujete?*

Na postavljeno pitanje: “U koju bezbednosnu instituciju imate najviše poverenja?”, 33% ispitanika je ukazalo najviše poverenja KFOR i Kosovskoj policijskoj službi, dok se Kosovski zaštitni korpus sa 29% nalazi na trećem mestu. Uporedivo nizak stepen poverenja koji je ukazan Vatrogasno-spasilačkoj službi može se objasniti činjenicom da većina ispitanika nikada nije bila u nekoj vanrednoj situaciji gde je bila potrebna pomoć ove službe. Onima kojima je bila potrebna pomoć Vatrogasno- spasilačke službe istakli su da su imali dobro iskustvo sa vatrogascima.

Upitani o tome koliko su zadovoljni sa radom bezbednosnih institucija, većina ispitanika (60%), rekla je da je “veoma” zadovoljna ili da je nivo zadovoljstva “dobar” dok je 28% ispitanika izrazilo nizak nivo zadovoljstva. Devet procenata ispitanika je istaklo da uopšte nisu zadovoljni.

Grafikon 2: *Nivo zadovoljstva sa učinkom kosovskih bezbednosnih mehanizama*

Uopšte, percepcija o radu **Kosovske policijske službe** je pozitivna, ali trenutni sistem policijske obuke se smatra da nije dovoljan da bi neko postao policijski službenik dobrog kvaliteta.

Grafikon 3: *Koliko je po vašem mišljenju Kosovka policijska služba stručna?*

Oko 17 % ispitanika smatra da je Kosovka policijska služba veoma stručna, dok je većina ispitanika (33%) opisala stručnost Kosovske policijske službe kao “dovoljno dobru za obavljanje posla”; 29 % ima mišljenje da policija nije dovoljno stručna da obavlja svoj posao, dok nekih 16 % smatra da policija uopšte nije sposobna da obavlja svoj posao.

Kada su upitani da li bi OEBS mogao da igra ulogu u daljem poboljšanju radnog učinka Kosovske policijske službe, većina ispitanika (68%) je izrazila verovanje da bi OEBS mogao da pomogne; 6% ne veruje da bi OEBS mogao da pomogne; a 26% je reklo da ne zna.

Percepcija o radu **Pravosudnih institucija** je negativna, jer ispitanici sumnjaju u visok stepen korupcije i neefikasnosti u rešavanju sudskih predmeta. Dalje, bekstvo nekih zatvorenika iz zatvora u Dubravě/Dubravi⁸ izgleda da je nanelo štetu ugledu **Kazneno-popravne službe**.

Carinska služba se smatra važnom, ali ispitanici su izrazili nezadovoljstvo sa nekontrolisanim uvozom hrane i lekova kojima je istekao rok upotrebe. Ovo su videli kao ozbiljnu pretnju po njihovu bezbednost i sigurnost.

Radni učinak **Vatrogasno-spasilačke službe** se visoko ceni iako su ispitanici svesni loših radnih uslova i lošeg stanja opreme u službi.

4. OPŠTA PERCEPCIJA OPASNOSTI NA KOSOVI

Tenzije su rasle dok su pregovori o statusu Kosova dominirali političkom scenom u 2007. U javnost je vladalo mišljenje (koju su plasirali dnevni mediji) da će Beograd nametnuti bezbednosne mere ukoliko Kosovo jednostrano proglasi svoju nezavisnost. Neki naoružani

⁸ Sedam zatvorenika je 18. avgusta 2007. godine uspeo da pobegne iz zatvora Dubravě/Dubrava u Istoku. (<http://www.unmikonline.org>)

pripadnici albanske paramilitarne organizacije, “Albanska nacionalna armija” (ANA), pojavili su se u medijima tvrdeći da su oni “Čuvari Kosova”.

Grafikon 4: Opšta javna percepcija o nivou opasnosti na Kosovu

Nakon toga, lokalne institucije su objavile da su spremne da zaštite stanovništvo od bilo koje pretnje od strane bilo koje grupe.⁹ Ova situacija nesigurnosti i tenzija je bila pozadina na osnovu koje je ovo istraživanje sprovedeno i može da objasni neke od dobijenih rezultata.

Kada su ispitanici, bez obzira kojoj zajednici pripadaju, bili upitani: “Kako vi opažate nivo opasnosti na Kosovu?”, kao što je to prikazano gore, 18% od svih ispitanih smatrali su da postoji visok stepen opasnosti na Kosovu, 48% ispitanika smatralo je da je opasnost na srednjem nivou, 19% je smatralo da je nivo opasnosti nizak. Sedam procenata ispitanika je reklo da ne postoji nikakva opasnost na Kosovu.

4.1 Procena rizika širom Kosova i na lokalnom nivou

Na nivou celog Kosova, neizvesna bezbednosna dešavanja (sa mogućim ubacivanjem oružanih grupa) povezana sa tadašnjim pregovorima oko statusa Kosova opažena su kao rizik. Ova pitanja su bila istaknuta u prvi plan tokom svih grupnih debata. Osvrćući se na političku situaciju, aktivnosti paralelnih institucija, posebno u oblastima u kojima žive kosovski Srbi, su tokom grupnih debata za kosovke Albance u Prishtinë/Prištini bili glavni uzrok zabrinutosti¹⁰. U Gjilan/Gnjilanu, rad službe na administrativnom prelazu je istaknut kao bezbednosni problem. Kada su bili upitani da navedu bezbednosne probleme koji se javljaju na lokalnom nivou, rizike koje su ispitanici naveli odnosili su se više na individualnu bezbednost nego na celokupnu bezbednosnu situaciju na Kosovu. Problem provala koji se najviše isticao u prvi plan tokom debata fokus grupa smatrao se kao trenutni rizik za individualnu bezbednost i imovinu. Učesnici u Gračanici/Graçanicë stalno su ponavljali da je situacija u njihovoj oblasti nestabilna i nesigurna, a učesnici u fokus grupama su tamo primetili rasprostranjenu napetost. U Pejë/Peći, učesnici su rekli da hrana koja se uvozi na Kosovu ne ispunjava uslove zdravstvene i sanitarne inspekcije i da ovo smatraju potencijalnim rizikom.

⁹ 04. oktobar 2007, Kosovski javni servis RTK i novinska agencija Kosova Live

¹⁰ Posebno su pomenute aktivnosti srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova kao i aktivnosti paralelnih pravosudnih institucija.

Kada su bili upitani o tome šta podrazumevaju kao **strukturalnu pretnju** po njihovu bezbednost na Kosovu, neki ispitanici u debatama fokus grupa naveli su svakodnevne socijalne probleme koji po njihovom mišljenju čine njihov svakodnevni život težim kao što su recimo pogrešan pristup upravljanja u javnom sektoru, nestajanje vode, struje ili inflacija.

Međutim, očigledno je da su se pregovori oko statusa Kosova koji su se vodili u vreme obavljenih razgovora sa ispitanicima imali takav uticaj na ljude da je 41% ispitanika koji su učestvovali u anketi smatrali tadašnje pregovore o statusu Kosova kao prvu rizičnu ili kritičnu oblast.

Dok je 9% ispitanika smatralo **socijalno-ekonomsku** situaciju kao potencijalnu opasnost po bezbednost, drugih 9% ispitanika videlo je najviše poteškoća u **pronalaženju i zadržavanju zaposlenja**. Sa njihovog stanovišta, zaposlenje je socijalni problem širom Kosova koji je i dalje viđen kao problem koji se ne nalazi na listi vladinih prioriteta. Za 8%, **ilegalne naoružane grupe** su takođe istaknute kao glavni problem zabrinutosti, a 5% ispitanika je naglasilo da sprovođenje **vladavine prava** nije dovoljna, iako je postojala velika podrška međunarodne zajednice. Pet procenata ispitanika videlo je **korupciju** kao potencijalni faktor koji bi mogao da destabilizuje bezbednosnu situaciju. 16% ljudi nije dalo odgovor na postavljeno pitanje o tome šta po njihovom mišljenju bi oni smatrali strukturalnom pretnjom.

4.2. Diskusije fokus grupa – kvalitativna analiza

Iako istraživanje pokazuje prihvatljivi nivo poverenja u institucije bezbednosti, situacija je ostala napeta u oblasti bezbednosti pojedinaca kao što su krađe, telesne povrede ili kidnapovanja, jer je ovo imalo više neposrednog uticaja na život ljudi, nego što je to imala celokupna bezbednosna situacija. Građani su bili zabrinuti lošim radom Policije u njenim naporima da identifikuje i uhapsi provalnike. Ovo pitanje je posebno pomenuto u diskusijama fokus grupe u Pejë/Peći, Prizrenu i Gračanici/Gračanicë. Građani su čak rekli da njihovi članovi porodice često ostaju u kući kako bi sprečili provale i to im život čini mnogo težim. Takođe su istakli da se provale posebno dešavaju tokom leta kada ljudi koji žive u inostranstvu dolaze na Kosovo na odmor.

U Prizrenu problem koji se najviše pominjao se odnosio na ilegalno parkiranje putničkih vozila na trotoarima i pešačkim stazama dovodeći u opasnost bezbednost dece u školama. Jedan od učesnika je rekao: “Ako se moje dete ne oseća bezbednim, kako možemo da diskutujemo o celokupnoj bezbednosti?”¹¹ Pored bezbednosti njihove dece, učesnici su u više navrata od zvaničnika u Kosovskoj policijskoj službi tražili da povećaju broj policijskih patrola oko obrazovnih objekata. Neki ispitanici su istakli da je neophodno angažovati privatne bezbednosne kompanije i da se tako pokažu uspešni primeri ostalih regiona kao što su Prishtinë/Priština i Pejë/Peć. Drugi su pitali: „Zašto treba da plaćamo privatne bezbednosne kompanije, ako je policija odgovorna za celokupnu bezbednost?“ Predstavnici Kosovske policijske službe su izrazili zabrinutost i naveli su da je odsustvo policijskih službenika povezano sa nedostatkom kadra.

Generalno, učesnici sumnjaju da Kosovska policijska služba može biti efikasnija zbog opaženog neprofesionalizma u službi. Učesnici su rekli da približno devet nedelja osnovne obuke nije dovoljno da se dobije pravi policijski službenik. Bilo je slučajeva kada su ljudi dali dokaze kao što su zapisnici o saobraćajnoj nezgodi koji su pokazali nizak nivo stručnosti ili kompetentnosti policijskih službenika koji su pripremili dokument.

¹¹ Pored problema o bezbednosti dece na ulicama, neki su raspravljali da je ovo opšti problem zbog nedostatka infrastrukturnih kapaciteta. Uske ulice u gradu Prizrenu otežavaju parkiranje automobila. Predstavnici bezbednosne institucije takođe smatraju da je ovo problem.

Pored toga, učesnici su kritikovali procedure regrutovanja zato što veruju da se obrazovanje novih pripadnika policije nije uzimalo u obzir. Skoro su se svi učesnici složili da je neophodno da se ponovo razmotri nastavni program i program obuke u Kosovskoj policijskoj službi¹². Sva pitanja o kojima se raspravljalo su se odnosila na kratak period osnovnog obrazovanja novo regrutovanih policijskih kadeta. Pored toga, nije u pitanju samo početni period obuke.

Kriterijum za diplomiranje pripadnika policije se takođe smatra problemom. Da bi se dobio čin pukovnika nije potrebno imati visoku stručnu spremu; dovoljno je imati završenu srednju školu za promovisanje u viši policijski čin. Ova pitanja su tokom diskusije u više navrata bila predmet rasprave.

Rad **Pravosudnih institucija** se smatra najlošijim kada su u pitanju svi akteri javne bezbednosti o kojima se diskutovalo u fokus grupama. Javnost je uočila visoki nivo neefektivnosti kod ovih institucija. Oni kažu da iako se sudska praksa ne smatra direktnim bezbednosnim akterom, njena neefektivnost direktno utiče na rad bezbednosnih mehanizama.

Saradnja između Kosovske policijske službe i pravosudnih institucija se smatra lošom. Ova tema je posebno pomenuta od ispitanika iz Pejë/Peći: “Policija svoj posao obavlja dobro, ali ga ne obavljaju javno tužilaštvo i sudovi”. Tokom debate fokus grupe u Prishtinë/Prištini, posebno je spomenuto da iako je **Kosovska agencija protiv korupcije** pokrenula neke slučajeve, oni nisu, međutim, objavili rezultate svog rada najverovatnije zbog osetljivosti pitanja. Ovo se može smatrati kao razlog zbog čega ispitanici nisu znali da služba postoji. Pored toga, paralelno sa sprovođenjem ankete, Misija OEBS na Kosovu je pokrenula javnu kampanju o postojanju Agencije. Do sada, rezultati kampanje, koji su možda doveli do povećanja svesnosti o postojanju agencije protiv korupcije, nisu odraženi u ovoj anketi.

U svim diskusijama fokus grupe ljudi su kritikovali **Kazneno-popravnu službu**, pominjući bekstvo zatvorenika iz zatvora Dubravë/Dubrava i da su svesni toga da je to rizik za društvo.

Tokom diskusije o pravosudnom sistemu u Gjilan/Gnjilane, neki učesnici su rekli da **UNMIK** nije uspeo da uspostavi jak i samo pravosudni sistem. Učesnici u ovom regionu su izjavili da trenutni pravosudni sistem ne može da bude funkcionalan zbog prisustva nekih međunarodnih UNMIK sudija i javnih tužioca koji nemaju određeno lokalno znanje o društvu na Kosovu.

Uprkos nedostatku vatrogasno-spasilačkih vozila i druge vatrogasne opreme, građani su izrazili svoje zadovoljstvo sa radom **Vatrogasno-spasilačke službe**. Iako su učesnici izjavili da ove jedinice nisu među primarnim bezbednosnim mehanizmima, oni su svesni specifičnosti njihovog posla. Rad vatrogasno-spasilačke službe se visoko ceni¹³ čak i u onim oblastima gde građani nisu zadovoljni radom drugih bezbednosnih institucija.

Učesnici diskusije fokus grupe u Pejë/Peć su pomenuli važnost **Kosovske agencije za šumarstvo**¹⁴. Građani smatraju da ova institucija ponekad deluje čak i kao

¹² Ovo pitanje nije samo pomenuto u Prizrenu nego takođe i u Gjilan/Gnjilanu, Prishtinë/Prištini i Pejë/Peći.

¹³ Kao što su kosovski Srbi u Gračanici/Gračanicë i Albanci u severnoj Mitrovicë/Mitrovici.

¹⁴ Kosovska agencija za šumarstvo radi pod nadležnošću Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj i u obavezi je da se stara o svim šumskim resursima da zaštiti i poveća vrednost šumskih bogatstava uz poštovanje Zakona o šumama na Kosovu Br.2003/3 kao što je to proglašeno UNMIK Uredbom 2003/6 20 marta 2003. Godine.

bezbednosni mehanizam, naročito tokom požara koji se besneli u leto 2007. godine. Međutim, opšta neefektivnost Kosovske agencije za šumarstvo u naporima da smanji štetu u šumama regiona Pejë/Peć se smatra zabrinjavajućom činjenicom zbog ilegalne seče drva. Građani uopšteno cene rad **Kosovskog zaštitnog korpusa i KFOR**. Ni jedna posebna zamerka ili pritužba nije izneta na njihov rad osim u Gračanica/Gračanice gde je veći broj kosovskih Srba izrazio svoje nezadovoljstvo sa KFOR koji se nalazi u njihovoj oblasti¹⁵.

Kada je u pitanju **Carinska služba** učesnici su tokom diskusija, naročito u Pejë/Peć, izrazili svoje nezadovoljstvo sa nekontrolisanim uvozom hrane. Učesnici su takođe rekli da su uvozili lekovi čiji je rok upotrebe istekao i da oni smatraju da ih lokalne institucije trebaju zaštititi od trovanja ili zaraze hranom i lekovima iz uvoza. Učesnici u Pejë/Peć smatraju da su **Carinska služba i pogranična policija** neefikasni u borbi protiv ovih aktivnosti. Pored toga, opšte je mišljenje da je kod zaposlenih u Carinskoj službi prisutna korupcija.

4.3. Percepcije iz perspektive etničkih zajednica

Diskusije održane sa kosovskim Albancima koji žive u severnom delu Mitrovicë/Mitrovice, oblasti u kojoj je većinsko srpsko stanovništvo, su pokazale da oni nisu zadovoljni bezbednosnom situacijom. Veći deo debate je bio usredsređen na razgovore između predstavnika Kosovske policijske službe i ispitanika kosovskih Albanaca.

Kosovski Albanci su rekli da se ne osećaju bezbedno u severnom delu Mitrovicë/Mitrovice, iako je tamo postavljen 24-časovni operativni kontrolni punkt policije i KFOR. Rekli su da su nakon ponoći pripadnici policije obično u svojim vozilima i da spavaju, i da zbog toga ne postoji dovoljno sigurnosti i poverenja u Kosovsku policijsku službu u severnom delu Mitrovicë/Mitrovica, i da ljudi ne prijavljuju slučajeve. Zatražili su više proaktivnih patrola u njihovom okruženju. Situacija je potencijalno rizična u pogledu lične bezbednosti zbog aktivnosti, kako oni tvrde, ekstremista u toj oblasti. U ovom regionu, most koji povezuje severni i južni deo Mitrovicë/Mitrovice je naj-naglašeniji objekat bezbednosne zabrinutosti, više čak i od same administrativne granične linije.

4.4. Percepcije Srpske zajednice

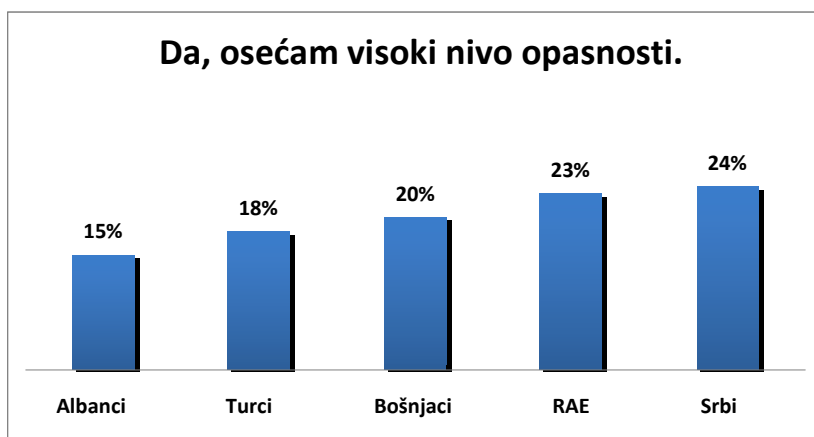
Kosovski Srbi učesnici debate fokus grupe u Gračanica/Gračanice su bili veoma zabrinuti i osećaju se zapostavljeno od strane bezbednosnih mehanizama u njihovoj oblasti. Istakli su svoju sumnju u pogledu kvaliteta i profesionalnosti, obrazovanja i poštovanja pravila o ponašanju Služba javne bezbednosti. Mnogi su rekli da su kriterijumi regrutovanja u Kosovskoj policijskoj službi bili neadekvatni i neodgovarajući za ovu Službu. Prema njima, Kosovska policijska služba u njihovoj oblasti je nesposobna i neefektivna u borbi protiv organizovanog kriminala i uopšteno u istragama, ali je stalno na raspolaganju i voljna da izdaje saobraćajne kazne¹⁶. Oni su

¹⁵ Neki učesnici u Gračanica/Gračanice su se raspravljali sa predstavnikom Švedskog KFOR govoreći da KFOR nije dostupan i da je prisutan samo ispred Manastira.

¹⁶ Neki od učesnika su Kosovsku policijsku službu nazvali "Kosovska policijska statistička jedinica" aludirajući da su samo sposobni da prikupljaju podatke.

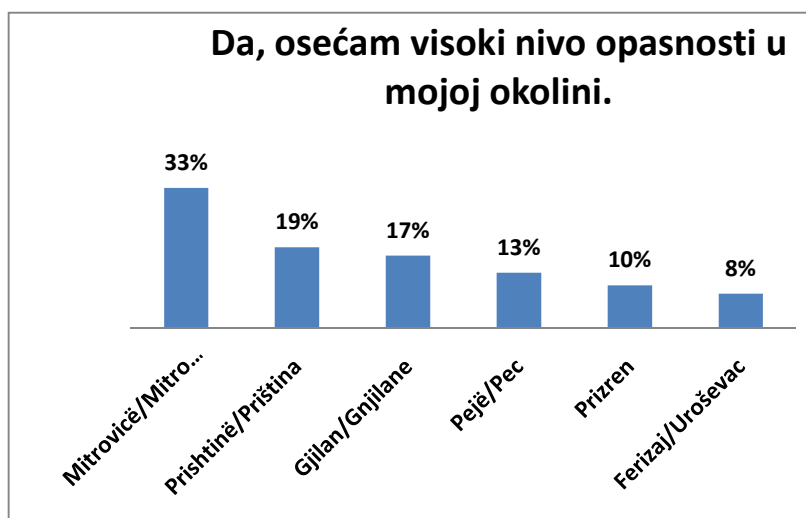
naglasili, da bi u slučaju zabrinutosti po bezbednost pre pozvali vatrogasno-spasilačku službu umesto policije.

Drugi slučaj zabrinutosti koji su učesnici izneli je kretanje i prelaženje glavne ulice u Gračanica/Gračanicë nakon ponoći jer se to smatra kao veoma rizično zbog provokacija. Svi učesnici su rekli da su zabrinuti za članove svojih porodica koji ostaju vani posle ponoći. Drugi učesnici su izjavili da oni radije prate svoju decu do škole i tek onda ona mogu ići sama, zato što je velika udaljenost između glavnog regionalnog puta Gračanica/Gračanicë i škola.

Grafikon 5: Percepcija o visokom nivou opasnosti podeljena na zajednice (*RAE: Romi, Aškalije, Egipćani)

Ispitanici su za anketu pitani: “Da li osećate visoki nivo opasnosti?”, a odgovori su zatim podeljeni na različite etničke zajednice. Pored ne-Albanskih zajednica, 24% ispitanika Kosovskih Srba oseća visoki nivo opasnosti, zatim sledi zajednica Roma, Aškalija i Egipćana sa 23% a isti odgovor je dalo i 20% Kosovskih Bošnjaka. Samo je 18% ispitanika Kosovskih Turaka odgovorilo da oseća visoki nivo opasnosti. Radi poređenja, 15% ispitanika Kosovskih Albanaca je odgovorilo da oseća visoki opasnosti.

Grafikon 6: Percepcije o visokom nivou opasnosti, podeljene na regione

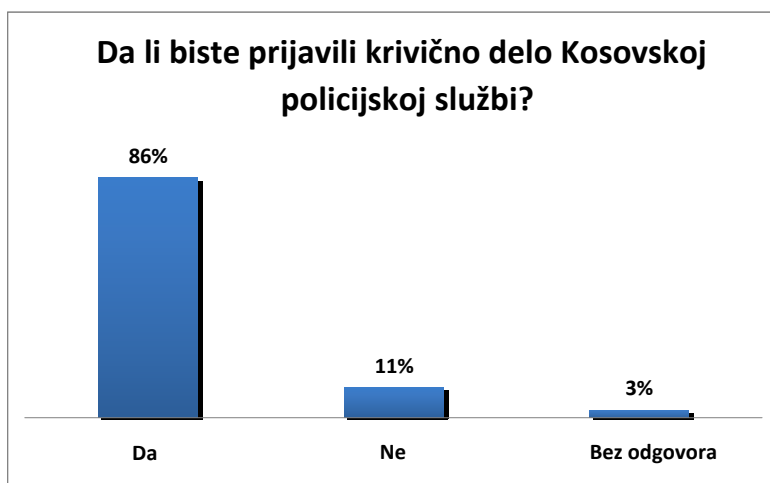
Interesantno je uočiti različitost po regionima prilikom odgovora na ovo pitanje. Dok 33% svih ispitanika koji žive u regionu Mitrovicë/Mitrovica veruje da u njihovoj okolini postoji visoki nivo opasnosti, samo 8% ispitanika u Ferizaj/Uroševca misli tako.

Posmatrajući ovu razliku u odgovorima, može se dati veliki broj objašnjenja. Percepcijama koje su iznesene od stanovnika regiona Ferizaj/Uroševac, dobrim podacima iz ovog regiona, doprinosi nizak nivo nezaposlenosti zbog vojne baze SAD “Camp Bondsteel” koji se nalazi blizu Ferizaj/Uroševca u kojoj radi oko 2 000 članova lokalnog osoblja i visoko prisustvo vojnika u tom regionu. Stalne tenzije između zajednica u gradu i u većem delu regiona Mitrovicë/Mitrovica mogu pomoći prilikom objašnjenja zbog čega je veliki broj ispitanika u tom regionu odgovorio da “oseća visoki nivo opasnosti u svojoj okolini”.

5. VEZE IZMEĐU JAVNOSTI I PRUŽAOCA USLUGA BEZBEDNOSTI

Veza između institucija za bezbednost i javnosti je presudna kao bezbednosni mehanizam koji se oslanja na svakodnevne kontakte sa stanovništvom. Ovo istraživanje je bilo usmereno na pristup **Kosovskoj policijskoj službi**. Veliki broj ispitanika (56%) je naglasilo da uopšteno nisu imali nikakvog kontakta sa pripadnicima Kosovske policijske službe. Dublje analize odgovora međutim su pokazale da to nije slučaj. Iako su ispitanici otvoreno odgovorili na sva druga pitanja tokom ankete, postalo je očigledno da nisu želeli da dublje obrazlože pitanje kontakta sa pripadnicima policije, iako su mnogi od njih odgovorili da su imali iskustvo u nekoliko prilika sa Kosovskom policijskom službom: kao svedok, pomoć tokom istrage ili učesnik u saobraćaju. Međutim, većina njih je odgovorili da veruje Kosovskoj policijskoj službi kao instituciji ali nisu želeli da govore o svojim ličnim kontaktima sa pripadnicima policije. Većina ispitanika je izjavila da nikad nije imala kontakta sa pripadnikom policije i da bi oni imali kontakta sa Kosovskom policijskom službom ukoliko to slučaj zahteva. Pored toga, često je naglašeno da postoje razlike prilikom korišćenja jezika i ponašanja pojedinih pripadnika Kosovske policijske službe.

Kada su istraživači pitali: “Da li biste prijavili krivično delo Kosovskoj policijskoj službi?” 86 % ispitanika je izjavilo da bi prijavilo svaki slučaj krivičnog dela Kosovskoj policijskoj službi. Manje više, 11% ispitanika neće ni u kom slučaju prijaviti krivično dela i mali broj ispitanika nije dao nikakv odgovor na ovo pitanje.

Grafikon 7: Želja da se krivično dela prijavi Kosovskoj policijskoj službi

Izražena spremnost ispitanika da prijavi krivično delo je veoma visoka (86%). Stvarni nivoi prijavljivanja krivičnih dela u mnogim zemljama Evrope ne dostižu tako visok nivo. Međutim, sumnja se da li se ovo stvarno dešava tokom svakodnevnog rada policije, zbog činjenice da su svi ispitanici naglasili važnost poštovanja anonimnosti i zaštite identiteta kada žele da prijave krivično delo. Na osnovu trenutnih okolnosti ovakvo osiguranje se može dovesti u pitanje.

U ovom kontekstu, može se izneti druga relevantna tačka: na Kosovu, prema međunarodnim ekspertima¹⁷, opšte kriminalne aktivnosti su relativno male. Glavni problemi su organizovani kriminal i korupcija.

Tokom debate fokus grupe u Prishtině/Prištini predstavnik **Vatrogasno-spasilačke službe** je izneo činjenicu da postoje problemi u pogledu saradnje između građana i vatrogasno-spasilačke službe. On je rekao da kada građani prijavljuju požare putem telefonske linije za hitne slučajeve, daju stare adrese i vatrogascima predstavlja problem da odrede mesto požara, što odlaže operaciju spasavanja¹⁸. Pored toga, on je naglasio da neki građani prijavljuju lažne požare što izaziva ogromne probleme.

Na pitanje da daju tri glavna izvora informacija o Kosovskoj policijskoj službi, glavni odgovori su bili televizija (78 %), radio (40%) i štampani mediji (38%). 14% ispitanika se informiše putem interneta.

Za 38% ispitanika, komšije i lična opažanja su navedeni kao izvor informacija o policiji.

Grafikon 8: Izvor informacija o Kosovskoj policijskoj službi

Nije bilo indikacija da će građani direktno pozvati policiju ili pitati pripadnika policije kako bi dobili informaciju. Otkrića ukazuju na to da Kosovska policijska služba možda treba da

¹⁷ Izveštaj UN kancelarije za drogu i kriminal “Kriminal i njegov uticaj na Balkanu”, mart 2008.

¹⁸ Kao odgovor tome Ministarstvo unutrašnjih poslova i OEBS Odeljenje za sigurnost i javnu bezbednost je u decembru 2007. godine pokrenulo promotivnu kampanju “Šta uraditi u slučaju opasnosti?””

razmotri svoju strategiju javnog informisanja uključujući obaveštavanje javnosti o svojim aktivnostima.

Tokom sprovođenja ankete u novembru 2007. godine mnogi od ispitanika nisu mogli da ocene rad nekih bezbednosnih institucija. Glavni razlog za to je što nisu znali da određene institucije postoje ili koje usluge pružaju stanovništvu. Ako se uzmu u razmatranje Jedinice za rad policije u zajednici na Kosovu, uočljivo je da je većina građana po prvi put čula o pripadnicima KPS za rad u zajednici putem ankete. Građani su često izjavljivali da ne znaju šta ti pripadnici policije rade i da nisu znali zbog čega trebaju da imaju kontakt sa njima. Iako je KPS policija za rad u zajednici, zbog same prirode njihovih zadataka, trebala da bude “ključ do ljudi”, od Kosovske policijske službe je potvrđeno da Jedinice za rad u zajednici nemaju svog predstavnika za štampu i da te jedinice uopšte nisu uključene u komunikaciju i obaveštavanje javnosti o aktivnostima Kosovske policijske službe.

6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Rezultati ove ankete pokazuju da je od samog početka međunarodnog prisustva na Kosovu celokupna kampanja odnosa sa javnošću bila veoma uspešna, pokazujući da šira javnost na Kosovu pokazuje visok stepen poverenja u pružaoce usluga sigurnosti i javne bezbednosti kao što je Kosovska policijska služba. Ovo je naročito relevantno pošto je percepcija javnosti prema policiji pre 1999 bila veoma negativna.

Međutim, takođe je jasno da određeni slučajevi nedoličnog ponašanja i nedostaci u radu pojedinih članova Kosovske policijske službe na terenu takođe imaju značajan uticaj na percepciju javnosti. Stanovnici Kosova međutim imaju visoki nivo poverenja u institucije Sigurnosti i javne bezbednosti u takve kakve jesu, ponekad uprkos saznanju da im nedostaje odgovarajuća oprema i standardi, ili su izrazili ozbiljno nepoverenje u kontekstu ličnog iskustva sa policijom.

Takođe je relevantno istaći da uprkos uspehu gorenavedene kampanje o odnosu sa javnošću da se poboljša slika o pružaoциma usluga sigurnosti i javne bezbednosti u očima javnosti, ovim istim službama i institucijama ipak nedostaje komunikacijska strategija kada se javnosti treba predstaviti šta je urađeno u njihovu korist. Ovo je veoma bitno kada je u pitanju ojačavanje nivoa stvarne saradnje između stanovništva i službi, naročito prema Kosovskoj policijskoj službi.

Ozbiljni nedostaci koji su u prošlosti identifikovani od međunarodnih eksperata su istaknuti od ispitanika u ovoj anketi, dajući na taj način jasnu poruku lokalnih vlastima da se ovi nedostaci i mane moraju na pravi način istaći i ispraviti.

Glavni nedostaci identifikovani od javnosti putem ove ankete su:

- Nivo nepoverenja između različitih etničkih zajednica je i dalje veoma visok, i zbog toga je teško napredovati prema stvaranju multietničkog društva na Kosovu. Ovo nepoverenje utiče i na percepciju javnosti o učinku pojedinaca u službama sigurnosti i javne bezbednosti, naročito kada je u pitanju Kosovska policijska služba.
- Javnost primećuje da trenutno odabiranje i procedure obuke za članove Kosovske policijske službe nisu dovoljno kompletne. Ovo je naročito tačno kada je u pitanju percepcija javnosti prema oficirima sa visokim činovima.

- Praznina i nedostatak sistema za zaštitu svedoka i pitanje zaštite identiteta policijskih obavestilaca (informatora) i dalje ostaje oblast velike zabrinutosti za građane Kosova.
- Šira javnost izgleda nema saznanja o postojanju i radu različitih relevantnih institucija, kao što je Kosovska Agencija protiv korupcije. Verovanje u institucionalni sistem kada građani o njenu ništa ne znaju je veoma teško.
- Javnost je zabrinuta oko bezbednosnih implikacija zbog ulaska na Kosovo nekontrolisane količine lekova kojima je istekao rok upotrebe i hrane. Ova zabrinutost utiče na slabo poverenje prema Carinskoj službi.
- Javnost je svesna i zabrinuta zbog loših uslova i opreme koja nedostaje Odeljenju za upravljanje u vanrednim situacijama, naročito kada je u pitanju vatrogasno-spasilačka brigada.
- Svakodnevni problemi javne bezbednosti su povezani sa pitanjima ko što je ilegalno parkiranje vozila, loša bezbednost u školskim dvorištima i krađe, tako da će ojačavanje institucionalnih napora za rešavanje ovih pitanja poboljšati percepciju javnosti o bezbednosti i poverenju u institucije.

METODOLOGIJA ANKETE “PROCENE POVERENJA”

Širom Kosova sprovedena anketa “Procena poverenja” odrazila je percepciju javnosti o radu lokalnih institucija sigurnosti i javne bezbednosti na Kosovu.

Anketa je sprovedena u novembru i decembru 2007. godine tokom pregovora oko statusa.

Primer se sastoji od 1 700 pojedinačnih intervjua i debata sedam fokus grupa, na kojima je učestvovalo 200 učesnika. Primer pojedinačnih intervjua se sastoji od tri pod-prимерa gde je učestvovalo 1 360 kosovskih Albanaca i 340 ne-Albanaca starijih od 18 godina.

Odabir 1 700 ispitanika je urađen korišćenjem tehnike nasumičnog odabiranja prolaznika uz poštovanje različitih etničkih zajednica koje žive na Kosovu.

Region	Opština	Etnička zajednica			Ukupno	
		K-Alb 80%	K-Srbi 11.76%	Ostali 8.24%	Broj	Procenat
Prishtinë/ Priština	Prishtinë/Priština, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Lipjan/Lipljan Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Shtime/Štimlje, Gllgovc/Glogovac,	449	66	46	561	33%
Mitrovicë/M itrovica	Mitrovicë/Mitrovica, Zubin Potok, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposaviq/Leposavić, Skenderaj/Srbica	231	34	24	289	17%
Gjilan/ Gnjilane	Kamenicë/Kamenica, Viti/Vitine, Novobrdë/Novobërd, Gjilan/Gnjilane	136	20	14	170	10%
Pejë/ Peć	Pejë/Peć, Istog/Istok, Klinë/Klina, Deçan/Deçane, Gjakovë/Djakovica, Rahovec/Orahovac	231	34	24	289	17%
Ferizaj/ Uroševac	Ferizaj/Uroševac, Shtërpçë/Štrpce, Kaçanik/Kaçanik	82	12	8	102	6%
Prizren	Prizren, Suharekë/Suva Reka, Dragash/Dragaš, Malishevë/Mališevo	231	34	24	289	17%
Ukupno		1360	200	140	1700	100%

Upitnik istraživanja i debate fokus grupa

Anketa je urađena sa 1 900 stanovnika Kosova iz dole navedene dve grupe, i obuhvata (a) pojedinačne intervjue i (b) grupne intervjue- debate fokus grupa:

a) Pojedinačni intervjui/upitnici (kvantitativni pokazatelji): primer urađen širom Kosova pokazuje različitost u godinama, polu, obrazovanju, gradskoj/seoskoj sredini, socijalnom statusu;

b) Debate fokus grupa (kvantitativni pokazatelji): održano je sve ukupno sedam debata širom Kosova kako bi se prikupili kvantitativni pokazatelji o učinku bezbednosnog sektora Kosova.

Pitanja koja su korišćena tokom pojedinačnih intervjua i debata fokus grupa:

- Koji je nivo zadovoljstva kada je u pitanju bezbednost i koje je vaše mišljenje o učinku bezbednosnih mehanizama?
- Gde/kako dobijate informacije koje se tiču bezbednosnih mehanizama na Kosovu?
- Koji bezbednosni mehanizam/institucija je još uvek daleko od vaših očekivanja?
- Šta smatrate najvećim mogućim rizikom koji bi mogao da destabilizuje bezbednost na Kosovu?
- Kojoj instituciji najviše verujete?
- Koliko ste zadovoljni sa radnim učinkom bezbednosnih institucija?
- Koliko je po vašem mišljenju Kosovska policijska služba stručna?
- Kako opažate nivo opasnosti na Kosovu?
- Da li osećate visoki nivo opasnosti?
- Da li biste Kosovskoj policijskoj službi prijavili krivično delo?
- Gde dobijate informacije o Kosovskoj policijskoj službi?

1,700 prikupljenih upitnika je prosleđeno u statistički paket za društvene nauke – SPDN.

Debate, na kojima je učestvovalo približno **200 učesnika**, su zabeležene na audio trakama. Planirana je namera da se spoje sve strane aktera koji su povezani sa bezbednošću kao što su institucije (lokalne i regionalne), opština, bezbednosnih aktera (kao što su KPS, KZK, KFOR, VSS, Ambulante itd), direktori škola, različita udruženja građana, građani, novinari, predstavnici različitih projekata (koji rade sa osobama ženskog pola, omladinom, radnicima na selu, civilnih društva, itd.)